

Initiatief van Wijzer in geldzaken

Leren omgaan met geld is een structurele plek in het onderwijs waard

Het lijkt allemaal zo gemakkelijk: een gratis mobieltje koop je zonder dat er geld aan te pas komt, je zomervakantie boek je via internet met een creditcard, en voor het aanschaffen van muziek heb je ook geen portemonnee meer nodig. En omdat je niet meer met “echt” geld betaalt, heb je niet in de gaten dat je portemonnee al heel snel leeg is. Geld wordt steeds onzichtbaarder. Het gevolg is wel dat steeds meer mensen, vooral jongeren, moeite hebben om grip te houden op hun uitgaven en daardoor in de problemen komen. Voor volwassenen komt daar nog bij dat ze steeds moeilijker hun weg weten te vinden in het woud van ingewikkelde financiële producten. Daardoor schrikken ze vaak pas na aanschaf van de verplichtingen die ze zijn aangegaan. Omgaan met geld wordt dus steeds moeilijker, in een wereld waarin geld voor velen juist hét middel is om “erbij te horen” (het juiste merk schoenen en mobiel, de keuken, de vakantie, de auto). De overheid ziet dit probleem en richt zich vooral op regels en toezicht voor aanbieders van financiële producten. Maar het is zeker zo belangrijk om het probleem bij de bron aan te pakken: de financiële vaardigheden van burgers.

Ligt hier een taak voor het onderwijs? De visie hierop vertoont in de loop van de tijd een golfbeweging. Er was een tijd dat elk maatschappelijk probleem door het onderwijs moest worden

Auteur: drs. Olaf Simonse,
Projectleider Wijzer in geldzaken

opgelost. Drugsgebruik, alcoholmisbruik en tienerzwangerschappen zijn hiervan een paar voorbeelden. De commissie Dijsselbloem heeft hier met een scherpe analyse terecht paal en perk aan gesteld. Het kabinet-Rutte zet onder het motto “de basis op orde, de lat omhoog” in op verhoging van de kwaliteit van onderwijs. De school moet zich weer meer gaan richten op kennisoverdracht en er komt meer focus op kernvakken. Daarnaast is het voorkomen van schooluitval een belangrijke prioriteit. Minister Van Bijsterveld zet zich dan ook fel af tegen allerlei lesprogramma’s op maatschappelijk terrein die over het onderwijs worden uitgestort. Het curriculum zit overvol en scholen moeten zich richten op hun kerntaak.

Toch zijn er goede argumenten om omgaan met geld een structurele plek in het onderwijs te geven. Financiële vaardigheden zijn een basisvoorwaarde om zelfstandig te kunnen functioneren in de samenleving, financiële educatie kan bijdragen aan verhoging van de kwaliteit van het onderwijs én het helpt schooluitval voorkomen.

Initiatief van Wijzer in geldzaken

Op de homepage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap staat dat het ministerie “werkt aan een slim, vaardig en creatief Nederland. OCW wil dat iedereen goed onderwijs volgt en zich voorbereidt op zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.” Omgaan met geld is als basisvaardigheid een voorwaarde voor zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. Geld is overal en bij (bijna) alles wat we doen – groot en klein – speelt geld een rol. Of het nu gaat om het kopen van een huis, het krijgen van kinderen of een dagje uit naar museum of dierentuin: alle beslissingen hebben financiële gevolgen. Daarnaast komt steeds meer verantwoordelijkheid voor geldzaken (denk bijvoorbeeld aan het pensioen) bij burgers terecht. In juni van dit jaar pleitte de Onderwijsraad ervoor om zorg te dragen voor een brede ontwikkeling van leerlingen in het primair onderwijs. “Belangrijk is dat de aandacht voor taal en rekenen niet leidt tot een kwaliteitsvermindering van andere vakken of minder aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling”, aldus de Onderwijsraad

Door het onderwerp onder te brengen in bestaande vakken of thema's, zoals rekenen, maatschappijleer, economie en burgerschap wordt het onderwijs verrijkt. Een voorbeeld uit de praktijk om te illustreren hoe dit in zijn werk kan gaan. Scholieren uit de tweede klas van het VMBO rekenen in een economieles uit wat een zogenaamd “gratis” mobiele telefoon kost. Ze komen dan tot de conclusie dat een gratis mobiele telefoon veel duurder is dan een mobiele telefoon waar je gewoon voor betaalt. Het mes snijdt aan twee kanten: het onderwijs wordt betekenisvoller én je brengt de leerlingen ook nog een aantal financiële competenties bij. En door het op deze manier aan te pakken, kost het geen extra tijd. Een andere manier kan zijn om gebruik te maken van maatschappelijke voorhoedes, zoals de Onderwijsraad bepleit. Professionals uit de financiële sector zijn zeer bereid om gastlessen te geven. Dit biedt scholen een unieke kans om op een eenvoudige manier aan de slag te gaan met het onderwerp omgaan met geld.

Een derde argument is dat het huidige kabinet het voorkomen van schooluitval tot speerpunt heeft uitgeroepen. Het kabinet wil het aantal vroegtijdige schoolverlaters terugbrengen tot maximaal 35.000 in 2012. Problematische schulden zijn een belangrijke oorzaak voor schooluitval. Het voorkomen van problematische schulden is een middel om schooluitval tegen te gaan. Op een groeiend aantal ROC's wordt het probleem onderkend en is financiële educatie in het curriculum opgenomen. Eén van de kwalificatie-eisen binnen Leren, Loopbaan en Burgerschap gaat in op de ontwikkeling van de jongere als kritisch consument. Als toelichting wordt daarbij gegeven: “De complexiteit van de beslissingen waar de burger zich als consument voor gesteld ziet, neemt door verschillende oorzaken toe. (...) Het is een terrein waar de burger zich op moet blijven ontwikkelen.”

Natuurlijk heeft niet alleen het onderwijs een rol. De primaire verantwoordelijkheid ligt bij de ouders. Ouders behoren omgaan met geld onderdeel te maken van de opvoeding. Bijvoorbeeld door zakgeld en kleedgeld te geven, door grenzen te stellen en door kinderen de waarde van geld mee te geven. Maar ouders kunnen dit niet alleen. Er zijn competenties die in het onderwijs thuishoren, zoals bijvoorbeeld rekenen met geld en uitrekenen wat een lening kost. Daarnaast zijn veel ouders zelf financieel analfabeet; je kunt dan niet van ze verwachten dat ze hun kinderen op een goede manier financieel opvoeden. In ieder geval niet alléén.

Initiatief van Wijzer in geldzaken

Dus: omgaan met geld hoort thuis in het onderwijs. Niet als een nieuw vak “omgaan met geld”. Al was het maar omdat het curriculum al veel te vol zit. Het andere uiterste is dat er met een lespakket één of twee keer aandacht wordt gegeven aan het onderwerp, waarna het weer wegebt. Wil financiële educatie bekliven, dan is structurele aandacht nodig. Dit bereik je door het thema in te bedden in bestaande vakken of thema's. Een manier om dit te realiseren is het explicieter op te nemen in kerndoelen en eindtermen. Hier is veel voor te zeggen: als bewegen op muziek en verkeersdeelname belangrijke voorwaarden voor zelfredzaamheid zijn, dan geldt dat zeker ook voor omgaan met geld. Maar aanpassing van kerndoelen en eindtermen vergt een lange adem en druist bovendien in tegen het huidige politieke klimaat.

Daarom moeten ook andere manieren gevonden worden om scholen en uitgevers te verleiden om met het thema aan de slag te gaan. Scholen zitten er niet op te wachten om het zoveelste maatschappelijke probleem op te lossen. Zij zullen een thema wel omarmen als het helpt om hun vak als docent goed uit te oefenen. In dat opzicht is er goede hoop voor financiële educatie: het stelt docenten bij uitstek in staat om goed en betekenisvol onderwijs te geven en om problemen die in de school spelen te adresseren. Het enthousiasme van scholen is dan ook groot. Dit blijkt ondermeer uit de grote hoeveelheid aanmeldingen van basisscholen voor de Week van het geld, die dit jaar voor de tweede keer georganiseerd wordt door Wijzer in geldzaken. Onder uitgevers groeit het besef dat het goed is om in te spelen op de behoefte van scholen. Zo is er sinds dit jaar het Nibud Geldexamen, naar analogie van het verkeersexamen, die naadloos aansluit bij de rekenmethode van ThiemeMeulenhoff in het primair onderwijs. Inmiddels is er een groot aantal lesmiddelen beschikbaar, waarmee omgaan met geld eenvoudig en op een aantrekkelijke manier kan worden opgenomen in het schoolcurriculum. En tijdens de Week van het geld staan honderden gastdocenten klaar om docenten te helpen het onderwerp ‘in de klas’ te brengen. Kortom: scholen kunnen aan de slag om hun leerlingen op te leiden tot financieel capabele burgers.

Olaf Simonse is econometrist en werkzaam bij het ministerie van Financiën als projectleider van Wijzer in Geldzaken.